

Erfgoedrapport Breda 38

Breda Kasteelplein Opgraving Urilift

drs. G.J.A. Sophie

Gemeente Breda

BREDA KASTEELPLEIN, OPGRAVING URILIFT

COLOFON

Titel: Breda Kasteelplein, opgraving urilift
ErfgoedRapport Breda 38

Auteurs: drs. G.J.A. Sophie
Redactie: drs. F.J.C. Peters
Eindredactie en autorisatie: drs. J.P.C.A. Hendriks

Veldwerk: drs. G.J.A. Sophie
Senior archeoloog: drs. F.J.C. Peters

Ontwerp en lay-out: Studio Maaïke Klijn
Druk: Verhoek Printing Consultants

ISSN: 2210-9552

© Gemeente Breda, 2010

Directie RO
Afdeling Stedenbouw en Erfgoed
Postbus 90156
4800 RH Breda

Breda Kasteelplein, opgraving Urilift

drs. Gerjan Sophie

Inhoudsopgave

1	Inleiding – 7
2	Ligging en aard van het terrein – 9
3	Landschappelijke gegevens – 11
4	Archeologische achtergronden – 13
5	Doelstelling – 15
6	Werkwijze – 17
7	Resultaten – 19
8	Conclusie – 23
9	Aanbeveling – 25
10	Literatuur – 27

1

INLEIDING

Bureau Cultureel erfgoed van de gemeente Breda heeft een kort archeologisch onderzoek van een dagdeel uitgevoerd op Kasteelplein te Breda. Dit onderzoek was ter voorbereiding van de plaatsing van een zogenaamde Urilift. De werkzaamheden zijn uitgevoerd in opdracht van de directie Buitenruimte, afdeling Technisch en Maatschappelijk Beheer van de Gemeente Breda.

Administratieve gegevens

Provincie Noord-Brabant

Gemeente Breda

Plaats Breda

Toponiem kasteelplein

Objectcode BR-51-08

Centrumcoördinaten 112655 / 400325

Kaartblad 44D

RACM CIS-code 32685

RACM onderzoeks/Gereedmeldingscode 24156

Opdrachtgever Gemeente Breda, Directie Buitenruimte, TMB

Bevoegd gezag Gemeente Breda

Uitvoerder Gemeente Breda, Bureau Cultureel Erfgoed

Veldarcheoloog drs. Gerjan Sophie

2

LIGGING EN AARD VAN HET TERREIN

Het plangebied ligt in het centrum van Breda. De te onderzoeken locatie maakt deel uit van het Kasteelplein. Het plangebied ligt op de lage dekzandrug Breda-Centrum¹, nabij één van de hogere dekzandruggen in Breda-Centrum.

Het plangebied ligt ten zuiden van het Kasteel van Breda, ten west-zuidwesten van de Begijnhof van voor 1535, en ten noordoosten van de Grote Kerk van Breda. Het kasteelplein is onderdeel van de oude infrastructuur van de stad.

Afb. 1
Locatie plangebied

3

LANDSCHAPPELIJKE GEGEVENS

De geomorfologie van het plangebied wordt gekenmerkt door glooiingen in terrasafzetting-vlakten. Het plangebied ligt op een lage dekzandrug. Bodemkundig is het plangebied niet gekarteerd.

4

ARCHEOLOGISCHE ACHTERGRONDEN

Er zijn geen onderzoeken en waarnemingen gedaan in het plangebied. Wel is er in 1995 een booronderzoek uitgevoerd op het Kasteelplein. Zeer dicht in de buurt van de locatie waar de urilift nu komt is toen een boring uitgevoerd met het volgende profiel:

0,00 - 0,85 m –mv:	licht bruin zand
0,85 - 1,30 m –mv:	lichtbruin zand met puin.
1,30 - 1,40 m –mv:	bruin zand, verrommeld met puin
1,40 - 1,65 m –mv:	grijs, verrommeld zand met puin/mortel
1,65 - 1,75 m –mv:	geelbruin zand
1,75 - 1,90 m –mv:	bruin/grijs verrommeld
1,90 - 2,55 m –mv:	donkerbruin, verrommeld met puin
2,55 - 2,90 m –mv:	lemig, humeus donkerbruin zand, iets verrommeld
2,90 - 3,05m –mv:	lemig, humeus, donkerbruin/zwart zand
3,05 - 3,50m –mv:	grof grijs zand

Er lijkt sprake te zijn van enkele fasen in de ophoging.

In de directe omgeving van het plangebied is op een groot aantal plaatsen archeologisch onderzoek uitgevoerd. Dat betreft bijvoorbeeld onderzoek direct ten westen van het kasteelplein, op de voormalige locatie van De Stem, diverse onderzoeken aan de Catharinastraat, het onderzoek naar het Begijnhof van voor 1535, onderzoek naar het Huis van Brecht en naar het Kasteel van Breda.

Het beeld van de ontwikkeling van de stad Breda dat uit die onderzoeken naar voren komt, is dat de oudste sporen 12e eeuws zijn en dat er sindsdien een continue ontwikkeling heeft plaatsgevonden.

Het Kasteelplein is al op oude kaarten aanwezig als plein, bijvoorbeeld op de (gereconstrueerde) situatie uit 1500.

Kasteelplein Breda

112953 / 400675

112291 / 400012

07-10-2008

Legenda

- HUIZEN
- TOP10 ((c)TDN)
- ONDERZOEKSMELDINGEN
- WAARNEMINGEN
- MONUMENTEN**
 - archeologische betekenis
 - archeologische waarde
 - hoge archeologische waarde
 - zeer hoge archeologische waarde
 - zeer hoge arch waarde, beschermd
- IKAW**
 - zeer lage trekans
 - lage trekans
 - middelhoge trekans
 - hoge trekans
 - lage trekans (water)
 - middelhoge trekans (water)
 - hoge trekans (water)
 - water
 - niet gekarteerd
- PROVINCIES

Archis2

Afb. 2
Archismeldingen

5

DOELSTELLING EN VERWACHTING

Het doel van de opgraving is het documenteren van gegevens en het veiligstellen van materiaal uit de archeologische vindplaats conform KNA 3.1 en het PvE². In het PvE is de volgende verwachting uitgesproken. In het plangebied worden (ontginning)sporen verwacht van het paleolithicum tot de vroege middeleeuwen. Voor de late middeleeuwen worden sporen verwacht die samenhangen met de ontwikkeling van de stad Breda, zoals ophogings- of afvalpakketten.

6

WERKWIJZE

Op 8 december 2008 is het veldwerk uitgevoerd. Na het verwijderen van de bestrating is een opgravingsput aangelegd van circa 3,10 x 3,70 meter. Door de graafmachine is schavenderwijs verdiept tot 1,80 m –mv (= 1,45 m + NAP). Daarbij is een gevarieerde gelaagdheid aangesneden, maar zijn geen losse, relevante archeologische sporen aangetroffen en opgetekend. Er is niet dieper gegraven omdat de verstoring ten behoeve van de Urilift niet dieper reikt.

Van de opgravingsput zijn de profielen opgeschaafd en vervolgens gefotografeerd en getekend.

De put is ingemeten ten opzichte van nabij aanwezige afvalcontainers. De voor het inmeten gebruikte punten zijn vervolgens door een landmeter van de gemeente Breda ingemeten in het rijksdriehoeksnet.

7

RESULTATEN

7.1 Profielen

De gelaagdheid is van boven naar beneden als volgt samen te vatten.

Noordprofiel en de meest noordelijke meter van het oost en westprofiel:

0,00 - 0,35 m –mv recent opgebracht matig grof, geelbeige (bouw)zand. De NAP-hoogte van het maaltveld is 3,15 m + NAP.

0,35 – 1,00 m –mv (2,80 – 2,15 m + NAP) matig fijn, matig siltig, matig humeus zand zwak puin- en houtskoolhoudend.

1,00 – 1,15 m –mv (2,15 – 2,00 m +NAP) matig fijn, zwak siltig geelgrijs gevlekt zand, met brokjes leem, waarschijnlijk verspoeld.

1,15 - 1,20 m –mv (2,00 – 1,95 m +NAP) matig fijn, matig siltig bruingrijs zand.

1,20 – 1,50 m –mv (1,95 – 1,65 m +NAP) matig fijn, zwak siltig grijsbruin zand met zeer veel puin, leisteen en mortel: de puinlaag.

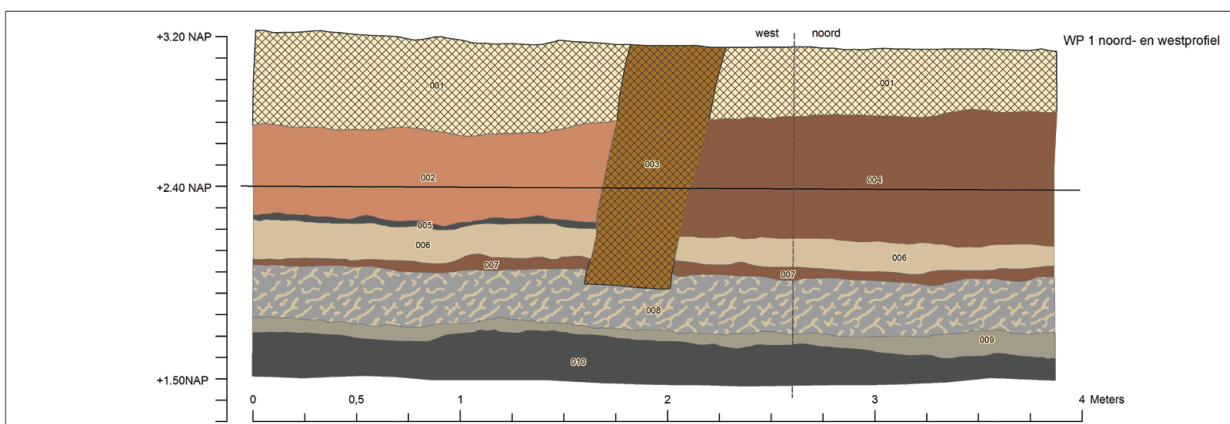
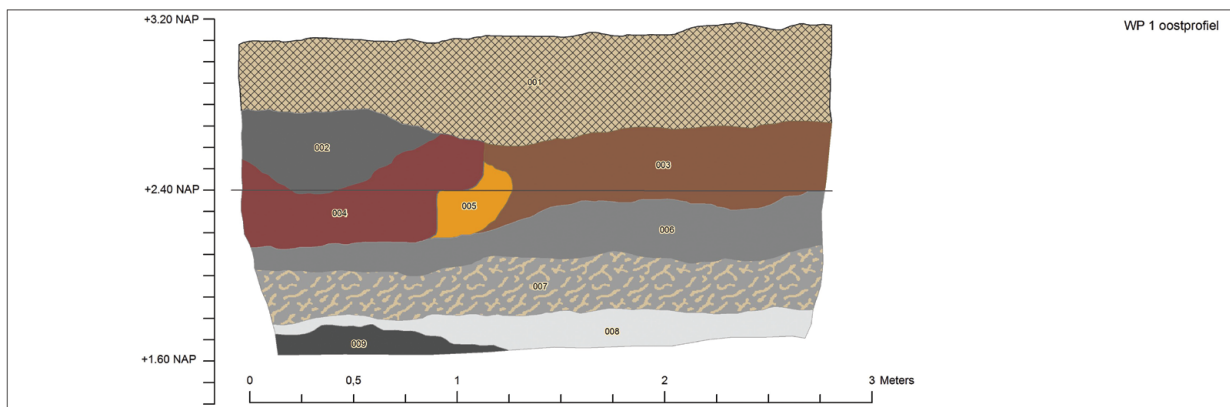
1,50 – 1,60 m –mv (1,65 – 1,55 m +NAP) matig grof, zwak siltig, bruingrijs zand zwak puinhoudend

1,60 – 1,80 m –mv (1,55 – 1,35 m + NAP) matig fijn, matig siltig, zwak houtskoolhoudend en matig puinhoudend.

De onderste laag wordt geïnterpreteerd als een sloot of grachtvulling. De bovenliggende pakketten als ophoog- of sloop/afvallagen.

Middels een boring met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm is gekeken of de C-horizont gevonden kon worden. Op circa 2,90m –mv (0,25 m +NAP) is een donker beige groene laag matig siltig zand aangetroffen, die als bodem van de sloot of gracht kan worden beschouwd. Dieper kon niet worden geboord vanwege het grondwater, waardoor het materiaal uit de boor viel.

In het west en oost profiel is de laag onder het recent bouwlaag, tussen 0,35 en 0,90 m –mv minder humeus, maar sterk puinhoudend. Onder deze laag, tussen 0,90 m –mv (2,25 m +NAP) en 1,00 m –mv (2,15 m +NAP) is de laag sterk houtskoolhoudend en daarmee te beschouwen als een "brandlaagje".

Afb. 3
Profieltekeningen

Afb. 4
profielfoto

7.2 Vondstmateriaal

Tijdens het veldwerk zijn zes scherven aardewerk en enkele fragmenten dierlijk bot verzameld uit de bodemlaag die als grachtvulling is geduid. Dit materiaal is door Hans de Kievith (Bureau Cultureel Erfgoed, gemeente Breda) beoordeeld als 15e-eeuws.

8

CONCLUSIE

Het veldonderzoek toont aan dat de vindplaats conform de verwachting bestaat uit ophoogen afvalpakketten. De datering van de verschillende pakketten is moeilijk te geven. Tijdens het veldwerk is namelijk alleen baksteen, leisteen en mortel aangetroffen in de bovenste pakketten. Alleen in de als gracht- of slootvulling geïnterpreteerde laag is aardewerk verzameld, daterend uit de 15e eeuw. De lagen die hoger in het profiel zijn waargenomen zijn daarmee 15e-eeuws of jonger. De profielopbouw komt in grote lijn overeen met de opbouw die uit de boringen uit 1995.

9

AANBEVELING

Aan de hand van de gegevens uit de opgraving kan de volgende aanbeveling worden gedaan. De locatie van de urilift heeft de verwachte resultaten opgeleverd. Voor toekomstige bodemingrepen die ter plaatse dieper reiken, dan wel op andere locaties op het Kasteelplein is het noodzakelijk dat archeologisch onderzoek voorafgaand aan de bodemingreep wordt uitgevoerd.

10

LITERATUUR

- Hendriks, J., G. Otten en P. Bösch (red.), Het Breda Boek. Zwolle 2008
- Koot, C.W. en R. Berkvens (red.), Bredase Akkers Eeuwenoud. 4000 jaar bewoningsgeschiedenis op de rand van zand en klei (Rapportage Archeologische Monumentenzorg 102 / Erfgoedstudies Breda 1), Breda 2004.
- Kranendonk, P., P. van der Kroft, J. Lanzing & B. Meijlink (red.), Witte vlekken ingekleurd. Archeologie in het tracé van de HSL, (RAM 113) Amersfoort 2006.
- Leenders, K.A.H.W., Van Turnhoutervoorde tot Striene-monde. Ontginnings- en nederzettingsgeschiedenis van het noordwesten van het Maas - Schelde - Demergebied, 400 - 1350. Een poging tot synthese. Zutphen, 1996.
- Leenders, K.A.H.W., Cultuurhistorische landschapinventarisatie gemeente Breda, Breda 2006.
- Renes, J., West-Brabant. Een cultuurhistorisch landschapsonderzoek (Stichting Brabants Heem), Waalre 1985..
- Sophie, G.J.A., Programma van Eisen Breda Kasteelplein, opgraving, gemeente Breda (PvE 2008-48), Breda 2008
- Verhagen, J.H., Prehistorie en vroegste geschiedenis van West-Brabant, Bijdragen tot de studie van het Brabants Heem, 24, Waalre 1984.

Websites

www.archeologie.breda.nl
www.archis.nl
www.bodemdata.nl
www.dewoonomgeving.nl

Noten

- 1 Leenders, 2006.
- 2 Sophie, 2008